

XXIII. КОМЕС МАРЦЕЛИН

Латинският хронист Марцелин произхождал от Илирик. Живял в Цариград през първите десетилетия на VI в. от н. е. Той бил секретар на Юстиниан преди последният да стане император (до 527). След това станал духовник и като такъв прекарал останалата част от живота си. Написал е съчинението *De temporum qualitatibus et positionibus locorum*, което е загубено, както и една хроника, в която се описват събитията от възцаряването на Теодосий (379) до 534 г. Продължението на хрониката — от 534 г. до 548 г., което е запазено, вероятно не е дело на Марцелин. При съставянето на хрониката си Марцелин е използвал Орозий, Хиероним, Генадий епископ Масилийски, Константинополски летописи и др. В хрониката му се намират редица сведения за готските и хунски нашествия в българските земи, за действия на българите от началото на VI в., за бунта на Виталиан, избухнал в дн. Североизточна България, за религиозни спорове из градовете в Тракия и Илирик по времето на имп. Анастасий I и др.

Хрониката на Марцелин е запазена в следните ръкописи: *Sanct-Omerensis*, № № 697, 706 (S), от X или XI в., *Tilianus* № № 638, 74 I (T), от края на VI в.

ИЗДАНИЯ: Хрониката на Марцелин е издадена критично от *Th. Mommsen*, *Marcellini V. C. Comitum Chronicon*, MGH, AA, XI, 1, Berolini 1893, стр. 37--108. Преведените тук откъси са дадени по това издание.

КНИЖНИНА: *W. Wattenbach*, *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter*, I, Berlin 1893, стр. 56; II, Berlin 1894, стр. 502. — *Th. Mommsen*, *Hermes*, XXIV, 1889, стр. 393. — *W. S. Teuffel's Geschichte der römischen Literatur*, bearbeitet von W. Kroll und F. Skutsch III, VI Aufl., Leipzig — Berlin, 1913, стр. 500—501, 504.

MARCELLINI COMITIS

КОМЕС МАРЦЕЛИН

A. CHRONICON

A. ХРОНИКА

379 (*VII indictione*). *Consulatu Ausonii et Olybrii*

379 (*VII индиктион*)¹. По време на консулите Авзоний и Олибрий

1. *Theodosius „Hispanus“ Italicae divi Traiani civitatis a Gratiano Augusto apud Sirmium tricensusimus nonus post Valentis*

1. След смъртта на Валент император Грациан на 19 януари в Сирмиум провъзгласил за император Теодосий „Ис-

¹ Арабските цифри означават годината, а римските в скоби — годината на индиктиона.

interitum imperator creatus est XIII kalendas Februarias, Orientalem dumtaxat rem publicam recturus, vir admodum religiosus et catholicae „ecclesiae propagator“ omnibusque Orientalibus principibus praerponendus, nisi quod Marcianum tertium post se principem imitatore habuerit.

2. Halanos, Hunnos, Gothos, gentes Scythicas magnis multisque proeliis vicit. (p. 60₁₆₋₂₂).

381 (VIII). *Eucherii et Syagrii*

2. Athanaricus rex Gothorum, cum quo Theodosius imperator foedus pepigerat, Constantinopolim „mense Ianuario“ venit „eodemque mense“ morbo periit. (p. 61₁₃₋₁₄).

382 (X). *Antonii et Syagrii*

2. Eodem anno universa gens Gothorum Athanarico rege suo defuncto Romano sese imperio dedit „mense Octobrio“. (p. 61₁₈₋₁₉).

386 (XIV). *Honorii Caesaris et Evodii*

1. Invasam princeps Theodosius ab hostibus Thraciam vindicavit „victorque cum Arcadio filio suo urbem ingressus est“. (p. 62₁₋₃).

401 (XIV). *Vincentii et Fravitae*

2. Maris Pontici superficies ita gelu frenata est, ut per triginta dies soluta tandem glacies instar montium per Propontidem superne portata decurreret. (p. 67₁₋₄).

422 (V). *Honorii XIII et Theodosii X*

3. Hunni Thraciam vastaverunt. (p. 75₁₅).

панец“¹ от Италия, града на божествения Траян, като тридесет и девети император, за да управлява само източната част на държавата. Той е бил твърде вярващ и „разпространител на православната вяра“. Той може да се постави над всички източни императори с изключение на Марциан², третия след него император, който му е бил подражател.

2. [Теодосий] победил в много и големи битки скитските племена алани, хуни и готи.

381 (VIII). *По време на консулите Евхерий и Сиагрий*

2. Готският крал Атанарих, с когото император Теодосий бил сключил договор, дошъл през месец януари в Константинопол и през същия месец умрял от болест.

382 (X). *По време на консулите Антоний и Сиагрий*

2. През същата година цялото готско племе, след смъртта на своя крал Атанарих, се подчинило на римската власт „през месец октомври“.

386 (XIV). *По време на консулите цезар Хонорий и Еводий*

1. Император Теодосий³ защитил нападнатата от неприятели Тракия и „влязъл в столицата като победител заедно със сина си Аркадий“⁴.

401 (XIV). *По време на консулите Винценций и Фравита*

2. Повърхността на Понтийското море⁵ била така скована от студа, че освобожденият най-после лед се носел като планини в продължение на 30 дни, влачен по Пропонтида⁶.

422 (V). *По време на консулите Хонорий за тринадесети и Теодосий за десети път*

3. Хуните опустошили Тракия.

¹ Имп. Теодосий I (379—395).

² Имп. Марциан (450—457).

³ Сиреч Теодосий I (379—395).

⁴ Имп. Аркадий (395—408).

⁵ Черно море.

⁶ Мраморно море.

441 (VIII). *Cyri solius*

1. Persae, Saraceni, Tzanni, Isauri, Hunni finibus suis egressi Romanorum sola vastaverunt.

2. Iohannes natione Vandalus magisterque militiae Arnigiscli fraude in Thracia interemptus est.

3. Hunnorum reges numerosis suorum cum milibus Illyricum irruerunt: Naisum, Singidunum aliasque civitates oppidaque Illyrici plurima exciderunt. (p. 80₂₁₋₃₃).

442 (X). *Eudoxii et Dioscori*

2. Bleda^a et Attila fratres multarumque gentium reges Illyricum Thraciamque depopulati sunt. (81₁₋₃).

447 (XV). *Ardaburis et Calepii*

2. Ingens bellum et priore maius^b per Attilam regem nostris inflictum paene totam Europam excisis invasisque civitatibus atque castellis conrasit.

4. Attila rex usque ad Thermopolim infestus advenit.

5. Arnigisclus magister militiae in ripense Dacia iuxta Utum amnem ab Attila rege viriliter pugnans plurimis hostium interemptis occisus est. (p. 82_{20-23, 28-33}).

452 (V). *Sporacii et Herculanii*

2. Hoc tempore tres magni lapides e caelo in Thracia ceciderunt. (p. 84₁₆₋₁₇).

441 (VIII). *По време на консула Кир, без колега*

1. Персите, сарацините, цааните¹, исаврите² и хуните излезли от своите граници и опустошили земите на римляните.

2. Йоан, по народност вандал, началник на войските, загинал в Тракия поради коварството на Арнегискъл³.

3. Хунските царе с многохилядната си войска нахлули в Илирик и опустошили Ниш, Сингидунум и други градове, а също и твърде много селища в Илирик.

442 (X). *По време на консулите Евдоксий и Диоскор*

2. Братята Бледа и Атила, царе на много племена, опустошили Илирик и Тракия.

447 (XV). *По време на консулите Ардабур и Калепий*

2. Страшна война и по-голяма от предишната, наложена ни от цар Атила, разорила почти цяла Европа⁴, като били нападнати и разрушени градове и крепости.

4. С нападенията си цар Атила дошъл чак до Термопол⁵.

5. Арнегискъл, началник на войските, когато се сражавал храбро и погубил мнозина неприятели, бил убит от цар Атила в крайбрежна Дакия край реката Утус⁶.

452 (V). *По време на консулите Спораций и Херкуланий*

2. По това време в Тракия паднали от небето три големи камъка.

a) *bleda T Iord., blaedla S, Beda, blaetla U, blaela R.* b) *peior renouatus TUR fortasse recte.*

¹ За цаанците вж. стр. 233, бел. 11. ² Племя, което е обитавало в източната част на Мала Азия, между Памфилия, Ликаония и Киликия, на север от Киликийския Тавър. ³ Арнегискъл, по народност гот, след убийството на вандала Йоан, който бил началник на войските в Тракия, бил назначен за негов заместник. Той паднал убит през 447 г. в Тракия в борба против Атила. ⁴ Става дума за балканските владения на Източната римска империя. ⁵ В текста стои Thermopolis. Смята се, че това име би могло да се тълкува като посочване за Термопилите. ⁶ Утус е дн. р. Вит.

469 (VII). *Zenonis et Marciani*

1. His consulibus caput Denzicis^a Hunnorum regis Attilae filii Constantinopolim adlatum est. (p. 90₆₋₉).

479 (II). *Zenonis Aug. III*

1. Sabinianus Magnus Illyricianae utriusque militiae ductor creatus curiam fragilem conlapsamque iustum rei publicae censum vel praeparentem fovit vel dependentem tutatus est. - Disciplinae praeterea militaris ita optimus institutor coercitorque fuit, ut priscis Romanorum ductoribus comparetur.

2. Theodoricum idem Sabinianus regem apud Graeciam debacchantem ingenio magis quam virtute deterruit. (p. 91_{31-92₄}).

480 (III). *Basilii solius*

1. Urbs regia per quadraginta continuos dies adsiduo terrae motu quassata magnopere sese adflicta deplanxit. — — Hunc formidolosum diem Byzantii celebrant VIII kal. Octobris. (p. 92₆₋₁₀).

481 (III). *Placidi solius*

1. Theodoricus Triarii filius rex Gothorum adscitis suis usque ad Anaplum quatro urbis miliario armatus advenit: nulli tamen Romanorum noxius continuo reversus. Porro in Illyricum properans dum inter suorum moventia plaustra progreditur, iacentis super carpentum teli acumine et pavescentis equi sui impulsione fixus transverberatusque interiit.

a) densicis S.

469 (VII). *По време на консулите
Зенон и Марциан*

1. При тия консули била донесена в Константинопол главата на Денциг¹, син на хунския цар Атила.

479 (II). *По време на август Зенон,
консул за трети път*

1. Сабиниан Магнус², назначен за началник на пехотата и конницата в Илирик, подкрепил неустойчивия сенат, който почнал да се плаши твърде много, и взел мерки против падането на законния ценз в държавата, който започнал да става несигурен. Освен това той бил толкова добър крепител и ревнител на военната дисциплина, че може да се сравни със старите римски военачалници.

2. Същият тоя Сабиниан отблъснал повече с ум, отколкото с храброст, вилнеещия в Гърция³ крал Теодорих⁴.

480 (III). *По време на консула
Василий, без колега*

1. Царският град⁵, разтърсван в продължение на четиридесет дни от непрекъснато земетресение, пострадал извънредно много. — — — Сега византийците⁶ празнуват този ден на 24 септември.

481 (IV). *По време на консула Плацид,
без колега*

1. Готският крал Теодорих, син на Триарий, като събрал своите хора, дошъл с войските си чак до Анапъл⁷, на четири мили от столицата, но се върнал веднага, без да причини вреда на никой римлянин. По-късно, като бързал за Илирик и вървял между движещите се коли на своите хора, конят му се подплашил, втурнал се напред и той загинал, като се натъкнал на острието на лежащото върху една кола копие, което го промушило.

¹ Няколко години след смъртта на Атила (453 г.) Атиловият син Денциг (Денгезих) обсаждал град Басиана, обаче бил разбит от готите. По-късно той воювал против източноримските войски, но в 469 г. паднал убит в сражение с началника на войските в Тракия Анагаст. ² Сабиниан Магнус, известен римски пълководец, паднал убит през 481 г. ³ Под Гърция тук се разбира Източната римска империя. ⁴ Вероятно става дума за бъдещия Теодорих Велики, остготски крал в Италия, а не за Теодорих Страбон, сина на Триарий. ⁵ Този епитет на Константинопол напомня напълно неговото средновековно и днешно славянско название — Цариград. ⁶ Под „византийци“ тук се разбират жителите на Константинопол. ⁷ Селище на Босфора, недалеч от брега на Черно море.

2. Sabinianum^a Magnum mors, quae huic peccanti mundo merito imminet, ante ademit quam integrum defetigatae rei publicae subsidium ferret. (p. 92₁₃₋₂₃).

482 (V). *Troconai et Severini*

2. Theodoricus cognomento Valamer utramque Macedoniam Thessaliamque depopulatus est, Larissam quoque metropolim depraedatus. (p. 92₂₄₋₂₅).

483 (VI). *Fausti solius*

Idem Theodoricus rex Gothorum Zenonis Augusti munificentis paene pacatus magisterque praesentis militiae factus, consul quoque designatus creditam sibi Ripensis Daciae partem Moesiaequae inferioris cum suis satellitibus pro tempore tenuit. (p. 92₂₆₋₂₉).

487 (X). *Boethii solius*

Theodoricus rex Gothorum Zenonis Augusti numquam beneficiis satius cum magna suorum manu usque ad regiam civitatem et Melentiadem oppidum infestus accessit plurimaeque loca igne cremata ad Novensem Moesia civitatem, unde advenerat, remeavit. (p. 93₁₇₋₂₁).

488 (XI). *Dynamii et Sifidii*

2. Eodem anno Theodoricus rex omnium suorum multitudine adsumpta Gothorum in Italiam tetendit. (p. 93₂₅₋₂₆).

493 (I). *Eusebii II et Albini*

2. Iulianus magister militiae nocturno proelio pugnans Scythico^b ferro in Thracia confossus interiit. (p. 94₁₆₋₁₇).

a) saulnianum T. b) getico S.

2. Смъртта, която заслужено заплашва този грешен свят, погубила Сабиниан Магнус преди да даде своята пълна подкрепа на изтощената държава.

482 (V). *По време на консулите Троконд и Северин*

2. Теодорих¹, по прякор Валамир, опустошил двете Македонии и Тесалия, като оплячкосал дори главния ѝ град Лариса.

483 (VI). *По време на консула Фауст, без колега*

Същият готски крал Теодорих, почти усмирен от щедростта на император Зенон², който го назначил за началник на дворцовите войски и го определил за консул през следващата година, владял известно време със съратниците си дадената му част от Крайбрежна Дакия и от Долна Мизия.

487 (X). *По време на консула Боетий, без колега*

Готският крал Теодорих, който никога не бил доволен от благодеянията на император Зенон, с враждебни намерения се приближил с голяма своя войска чак до Константинопол и до селището Мелантиада. Като опожарил твърде много селища, той се завърнал в мизийският град Нове, отдето бил потеглил.

488 (XI). *По време на консулите Динамий и Сифидий*

2. През същата година крал Теодорих, като събрал всички свои готи, се отправил за Италия.

493 (I). *По време на консулите Евсевий, за втори път, и Албин*

2. Началникът на войската Юлиан³, когато се сражавал в един нощен бой в Тракия, загинал, промушен от скитски меч.

¹ Бъдещият Теодорих Велики, син на Тиудимър. началник на тракийската войска.

² Император Зенон (474—491).

³ Вероятно

499 (VII). *Iohannis Gibbi solius*

1. Aristus Illyricianae ductor militiae cum quindecim milibus armatorum et cum quingentis viginti plaustris armis ad proeliandum necessariis oneratis contra Bulgares Thraciam devastantes profectus est. Bellum iuxta Tzurtam fluvium consertum, ubi plus quam quattuor milia nostrorum aut in fuga aut in praecipitio ripae fluminis interempta sunt. Ibiq̄ue Illyriciana virtus militum periit, Nicostrato, Innocentio, Tanco et Aquilino comitibus interfectis. (p. 95₁₂₋₁₈).

500 (VIII). *Patricii et Hypatii*

2. Anastasius imperator donativum Illyriis militibus per Paulum tribunum notariorum misit. (p. 95₂₃₋₂₄).

502 (X). *Probi et Avieni*

1. Consueta gens Bulgarorum depraedatam saepe Thraciam, nullo Romanorum milite resistente, iterum devastata est. (p. 96₁₋₃).

505 (XIII). *Sabiniani et Theodori*

Idem Sabinianus Sabiniani Magni filius ductorque militiae delegatus contra Mundonem Getam arma construxit. Decem milia armatorum sibimet adscitorum plaustaque armis atque conneatibus secum trahens pugnaturus accessit. Commissoque ad Horreo Margo proelio multis suorum militibus in hoc conflictu perditis et in Margo flumine enecatis, amissis praeterea plaustris in castellum, quod Nato dicitur, cum paucis fugit. Tanta in hoc lamentabili bello spes militum cecidit, ut quantum apud mortales nequaquam potuerit reparari. (p. 96₂₃₋₂₉).

499 (VII). *По време на консула Йоан Гиб, без колега*

1. Арист, началникът на войската в Илирик, се отправил с петнадесет хиляди войници и с петстотин и двадесет коли, натоварени с необходимото за воюване оръжие, срещу българите, които опустошавали Тракия. Сражението се завързало край река Цурта¹, където загинали повече от четири хиляди наши войници било в бягство, било като се хвърляли от високия речен бряг. Така там погинала илирийската военна мощ и били убити военачалниците Никострат, Инокентий, Танк и Аквилин.

500 (VIII). *По време на консулите Патриций и Хипатий*

2. Император Анастасий изпратил по своя таен съветник Павел паричен дар на войниците в Илирик.

502 (X). *По време на консулите Проб и Авиен*

1. По обичая си българското племе отново опустошило често плячкосваната Тракия, без да му се противопостави никакъв римски войник.

505 (XIII). *По време на консулите Сабиниан и Теодор*

Същият Сабиниан, син на Сабиниан Магнус и началник на войската, бил изпратен против гета Мундо и събрал въоръжени сили. Като взел със себе си събраните десет хиляди войника и колите с оръжие и припаси, той пристъпил към сражение. Боят се завързал при Хореум Марги. Но след като много негови войници били избити в тоя бой или загинали в реката Маргус², а освен това били загубени и колите, Сабиниан избягал с малцина в крепостта, която се нарича Нато³. В тая нещастна война духът на войниците паднал до такава степен, че от никой човек не би могъл да се възстанови.

¹ Река Цурта не е отъждествена. ² Маргус е дн. р. Морава. ³ Неизвестна крепост, недалеч от Хореум Марги, дн. Кюприя.

512 (V). *Pauli et Musciani*

11. Gens Herulorum in terras atque civitates Romanorum iussu Anastasii Caesaris introducta. (98₂₁₋₂₂).

514 (VII). *Senatoris solius*

1. Vitalianus Scythia, adsumpta Romanorum equitum peditumque plus quam sexaginta milia armatorum in triduo congregatorum, in locum qui Septimus dicitur advenit ibique castra metatus est, dispositisque a mari in mare suorum ordinibus ipse ad usque portam, quae aurea dicitur, sine ullius accessit dispendio, scilicet pro orthodoxorum se fide proque Macedonio urbis episcopo incassum ab Anastasio principe exulato Constantinopolim accessisse asserens. Porro Anastasii simulationibus atque periuriis per Theodorum internuntium inlectus atque inlusus octavo die quam urbem accesserat remeavit.

2. Hinc Odyssum Moesiae civitatem Vitalianus pernoctans astu ingressus est.

3. Cirillum lenocinantem^a magis quam strenuum militiae ductorem inter duas paelices Vitalianus repperit dormientem, eumque abstractum mox cultro Getico iugulavit hostemque se Anastasio Caesari palam aperteque exhibuit. (p. 98₂₉—99₄).

515 (VIII). *Anthemii et Florentii*

2. Idem Vitalianus eidem Anastasio imperatori immanior factus est inimicus: praemissis quippe suorum equitibus armatisque naviculis sinistro sibi litore decurrentibus ipse peditum armis stipatus Systhenense praedium ingressus est totiusque loci palatium habuit mansionem. Missi sunt ad Vitalianum a Caesare senatores qui pacis cum eo leges componerent: pongenta pondo auri,

a) loquacem S.

512 (V). *По време на консулите Павел и Мусциан*

11. По заповед на император Анастасий¹ племето на херулите² било допуснато в римски земи и градове.

514 (VII). *По време на консула Сенатор, без колега*

1. Скитът Виталиан³ взел със себе си повече от шестдесет хиляди въоръжени римски конници и пехотинци, които събрал в три дни, и дошъл до селището, наричано Септим⁴, гдето установил стана си. И като разположил войсковите си части от море до море, сам се приближил без каквато и да е загуба чак до така наречените Златни врата⁵. Естествено той твърдял, че дошъл до Константинопол заради вярата на православните и заради столичния епископ Македоний⁶, изгонен напразно от император Анастасий. После, съблазнен и измамен чрез посредника Теодор от лицемерието и лъжливите уверения на Анастасий, [Виталиан] на осмия ден от пристигането си до града се върнал обратно.

2. След това нощем Виталиан влязъл с хитрост в мизийския град Одесос.

3. Виталиан намерил Кирил⁷, който бил по-скоро женкар, отколкото предприемчив военачалник, както спял между две наложници. Той го измъкнал, веднага го заклал с гетския си меч и се обявил явно и открито за враг на император Анастасий.

515 (VIII). *По време на консулите Антемий и Флоренций*

2. Същият Виталиан станал още по-голям враг на император Анастасий. Той наистина изпратил напред свои конници, като от лявата му страна плували въоръжените му кораби, а сам с пехотната си войска влязъл в Систенското имение⁸ и използвал цялото място на двореца за стан. Императорът пратил при Виталиан сенатори, които да угово-

¹ Имп. Анастасий I (491—518). ² За херулите вж. стр. 65, бел. 10. ³ Данните за бунта на Виталиан са систематизирани у *E. Stein, Histoire, II, стр. 178—181.* ⁴ Това е т. н. Ebdomon, на седем мили от столицата Константинопол. ⁵ С името „Златни врата“ се наричала най-южната врата на Теодосиевата стена. ⁶ Македоний е константинополски патриарх (496—511). ⁷ Кирил бил началник на войските в Тракия. ⁸ Сега Стения, до с. Енъкьой, на Мраморно море.

exceptis regalibus muneribus, pro pretio tunc accepit Hypatii, iam mille centum auri libris cum Uranio captivo sibi a suis in Sozopoli^a oblati^b. Magister militum Vitalianus per Thracias^c factus Hypatium, quem captivum catenatumque apud Acres castellum tenebat, reversus suo remisit avunculo. (p. 99⁷⁻¹⁴).

516 (IX). Petri solius

1. Mutata fide Anastasius imperator Vitaliano succenset^d eidemque Rufinum destinat successorem.

3. Laurentium praeterea Lychnidensem^e, Domnionem Serdicensem^f, Alcissum Nicopolitanum, Gaianum Naisitanum et Euangelum^g Pautaliensem^h, catholicos Illyrici sacerdotes, suis Anastasius praesentari iussit obtutibus. Alcissus et Gaianus episcopi apud Bysantium vita defuncti sunt unoque sepulcro reconditi. Domnionem et Euangelumⁱ ad sedes proprias ob metu Illyriciani catholici militis extemplo remissis solus Laurentius Anastasium imperatorem in palatio pro fide catholica saepe convincens apud comitatum ac si in exilio relegatus retentusque est, mobiliorque deinde corpore, quam Constantinopolim advenerat, effectus^k. Nam septimo infirmitatis suae anno idem Laurentius fide sua et Christi gratia in atrio Cosmae et Damiani sanatus est pedibusque sistere propriis gressibusque meruit confirmari suaeque dein patriae incolumis reddi, ibique maior octogenario requiescit. (p. 99^{18-20, 23-33}).

рят с него условията за мир. Освен царски дарове Виталиан получил тогава деветстотин фунта злато като откуп за Хипатий¹, ако и да му били вече връчени от хората му в Созопол хиляда и сто фунта злато заедно с пленения Ураний. Виталиан бил назначен за началник на войската в Тракия и като се завърнал, изпратил на императора племенника му Хипатий, когото държал окован като пленник в укреплението Акрес².

516 (IX). По време на консула Петър, без колега

1. Като нарушил дадената дума, император Анастасий се обявил против Виталиан и му определил за заместник Руфин.

3. Освен това Анастасий заповядал да се яват лично пред него православните илирийски свещенослужители³: лихнидският Лаврентий⁴, сердикийският Домнион⁵, никополският Алцис⁶, нишкият Гаян и пауталийският Евангел⁷. Епископите Алцис и Гаян умрели във Византион и били погребани в един гроб. След като Домнион и Евангел били отправени веднага в собствените им епархии от страх пред илирийското православно войнство, единствен Лаврентий бил отстранен и задържан като в изгнание, понеже в православната вяра изобличавал често пред свитата в двореца император Анастасий, а после той станал тялом по-подвижен, отколкото бил, когато дошъл в Константинопол. Защото на седмата година от своя недъг същият Лаврентий поради вярата си в Христовата милост бил излекуван в църквата „Козма и Дамян“⁸, бил удостоен да се изправи на краката си, да се затвърди в стъпките си и после да бъде върнат непокътнат в отечеството си, гдето починал на възраст над осемдесет години.

a) sozopolim TR, zotopolim S. b) ablati R. c) thraciam S. d) succedit cod., succenset Momms. e) lycidensem S. f) sardicensem S. g) euangelium S. h) paulitaliensem S. i) euangelio S. k) e. est S.

¹ Хипатий бил племенник на имп. Анастасий, назначен на мястото на убития пълководец Кирил, началник на тракийската войска. Той бил разбит и пленен близо до Одесос. Във връзка с това имп. Анастасий бил принуден да заплати голям откуп, за да освободи Хипатий и пленените заедно с него военачалници. Лицата обаче, които били изпратени с откупа, били пленени и ограбени по пътя. ² Отнася се до крепостта на Калиакра. Вж. стр. 17, бел. 6. ³ Имп. Анастасий взел страиата на монофизитите и подложил на преследване привържениците на православието. ⁴ Епископ на Лихнида, дн. Охрид. ⁵ Епископ на Сердика, дн. София. ⁶ Споменаването „илирийски“ ни кара да мислим за Акция Никопол в Елпир. ⁷ Епископ на Пауталия, дн. Кюстендил. ⁸ Църквата е била посветена на християнските мъченици от III в., почитани по-късно като лечители.

517 (X). *Anastasii et Agapiti*

Olla illa, quae in Hieremiá vate ab aquilone adversum nos nostrarque delicta saepe succenditur, tela ignita fabricavit maximamque partem Illyrici iisdem iaculis vulneravit. Duae tunc Macedoniae Thessaliaque vastatae et usque Thermopylas veteremque Epirum Getae equites depraedati sunt. Mille tunc librarum auri denarios per Paulum Anastasius imperator pro redimendis Romanorum captivis Iohanni praefecto Illyrici misit: deficiente pretio vel inclusi suis cum domunculis captivi Romani incensi sunt vel pro muris clausarum urbium trucidati. (pp. 99₃₄—100₅).

518 (XI). *Magni solius*

1. In provincia Dardania adsiduo terrae motu viginti quattuor castella uno momento conlapsa sunt: quorum duo suis cum habitatoribus demersa, quattuor dimidia aedificiorum suorum hominumque amissa parte destructa, undecim tertia domorum totidemque populi clade deiecta, septem quarta tectorum suorum totaque plebis parte depressa vicina vero metu ruinarum despecta^a sunt. Scopus namque metropolis, licet sine civium suorum hostem fugientium clade, funditus tamen corruit. Plurimi totius provinciae montes hoc terrae motu scissi sunt saxaque suis evulsa compagibus devolutaque arborum crepido. Per triginta passuum milia patens et in duodecim pedum latitudinem dehiscens profundam aliquantis voraginem civibus castellorum saxorumque ruinas vel adhuc hostium incursiones fugientibus busta^b paravit. Uno in castello regionis Gavisae, quod Sarnonto dicitur, ruptis tunc terra venis et ad instar

517 (X). *По време на консулите Анастасий и Агапит*

Онзи котел у пророк Иеремия¹, който често се разпалва от северния вятър против нас и нашите грехове, изковал огнено оръжие и с него наранил твърде голяма част от Илирик. Тогава били опустошени двете Македонии и Тесалия и гетски² конници плячкосвали чак до Термопилите и Стария Епир. Тогава император Анастасий изпратил по Павел на Йоан, управителя на префектурата Илирик, хиляда фунта златни денара, за да бъдат откупени пленените римляни. Понеже откупът се оказал недостатъчен, пленените римляни били изгорени заедно с къщите си или били изклани пред стените на затворените градове.

518 (XI). *По време на консула Магнус, без колега*

1. От продължително заметресение в провинцията Дардания изведнъж се срутили двадесет и четири крепости. От тях две потънали заедно с жителите, четири били разрушени, като загубили половината от сградите и жителите си, на единадесет били унищожени от нещастieto една трета от къщите и толкова от населението, на седем били унищожени една четвърт от къщите и също толкова от народа, а съседните крепости били изоставени от страх пред срутване. Бил напълно разрушен и главният град Скупи, ако и без загуба на своите граждани, които избягали пред неприятеля. От това земетресение били разпукани твърде много планини из цялата провинция, скали били откъснати от техните масиви и дънери на дърветата — съборени. На разстояние тридесет мили земята, пропукала се на ширина 12 крачки, разкрила дълбока пропаст за гроб³ на някои граждани от укрепленията, които все още бягали от срутващите се скали или от нападенията на неприятелите. Тогава в една крепост на областта Гавиза⁴, която се нарича Сарнонт⁵, земята разтвори недрата си, възвряла като в на-

a) detecta *R*, deserta *Momms*. b) iussa *TS*, iustra *UR*, busta *Momms*.

¹ Срв. *Иеремия* I, 13. ² Както у много византийски автори името гети се отъждествява с готи или пък се смята за обозначение на славяни или първобългари. ³ В текста трябва да се чете busta. ⁴ Област в Дардания. ⁵ Нелокализирана крепост в Дардания, която се споменава само тук.

torridae fornacis exaestuans diutinum al-
trinsecus ferventemque imbrem evomuit.
(p. 100₆₋₁₈).

B. CONTINUATIO EDITIONIS
SECUNDAE

519 (XII). *Iustini^a Aug. et Eutharici*

A.

1. (T.) Iustinus a senatu electus impera-
tor continuo ordinatus est.

2. (T.) Amantius palatii praepositus, An-
dreas, Misahel et Ardabur cubicularii Ma-
nichaeorum fautores et Iustini Augusti de-
prehensi sunt proditores. Quorum duo Aman-
tius et Andreas ferro trucidati sunt, Mi-
sahel et Ardabur Serdicam in exilium mis-
si. Theocritus Amantii satelles, quem idem
Amantius praepositus ad regnandum clam
praeparaverat, comprehensus et in carcere
saxis contusus ingentibus periit salsoque
in gurgite iacuit, sepultura quoque cum im-
perio, cui inhiarat, caruit.

3. (T.) Vitalianus Scytha Iustini principis
pietate ad rem publicam revocatus Con-
stantinopolim ingressus est septimoque re-
ceptionis suae die magister militum ordina-
tus. (p. 101₆₋₂₇).

B.

1. (S.) Iustinus imperator creatus.

2. (S.) Amantius palatii praepositus et
Andreas cubicularius uterque regni eius
inimicus in insula decapitatus est.

3. (S.) Vitalianus Scytha urbem data
acceptaque fide accitus ingreditur statim-
que magister militum ordinatus.

a) iustiniani S.

жежена пещ и от нея избликнала нагоре
гореща и продължителна струя вода.

B. ПРОДЪЛЖЕНИЕ ОТ ВТОРОТО ИЗ-
ДАНИЕ

519 (XII). *По време на консулите им-
ператор Юстин и Евтарих*

A.

1. Избран от сената, Юстин¹ бил
провъзгласен веднага за император.

2. Началникът на двореца — Аманций
и кубикуларииите² Андрей, Мизахел и Ар-
дабур били заловени като покровители
на манихеите и като предатели спрямо
император Юстин. От тях двама — Аман-
ций и Андрей били посечени, а Мизахел
и Ардабур били изпратени на заточение
в Сердика. Теокрит, сподвижник на Аман-
ций, когото същият началник Аманций
тайно подготвял за император, бил за-
държан и умрял в затвора, смазан от
огромни камъни. Той бил захвърлен да
лежи в морето и така заедно с властта,
към която се домогвал, бил лишен от
погребение.

3. Скитът Виталиан, извикан отново
на държавна служба поради благоволе-
нието на император Юстин, влязъл в
Константинопол и на седмия ден от
приемането му бил назначен за началник
на войската.

B.

1. Юстин бил избран за император.

2. Началникът на двореца Аманций и
кубикуларът Андрей — и двамата неприя-
тели на неговото управление — били
обезглавени на острова на заточението им.

3. Скитът Виталиан, след като взаимно
си дали клетва за сигурност, поканен, вля-
зъл в столицата и веднага бил назначен
за началник на войската.

¹ Имп. Юстин I (518—527). ² Кубикуларите са телохранителите на императора, неговата
лична и най-вярна прислуга. Срв. *Rostowtzew*, a cubiculo, cubicularius, PWRE, IV, кол. 1734—1737.

520 (XIII). *Vitaliani et Rustici*

Vitalianus consul septimo mense consulatus sui sedecim vulneribus confossus, in palatio cum Celeriano et Paulo satellitibus suis interemptus est. (p. 101₂₈₋₃₀).

530 (VIII). *Lampadii et Orestis*

Mundo^a Illyricianae utriusque militiae ductor dudum Getis Illyricum discursantibus primus omnium Romanorum ducum incubuit eosque haut paucis eorum interemptis fugavit. His autem deinde consulibus idem dux audaciae suae secundus in Thraciam quoque advolans praedantes eam Bulgares^b felicior pugnans cecidit, quingentis eorum in proelio trucidatis. (p. 103₄₋₁₀).

C. ADDITAMENTUM

535 (XIII). *Belisarii solius*

3. Tzitta patricius in Mysia cum hoste Bulgarum congregiendi ad Iatrum superior invenitur. (p. 104₁₉₋₂₀).

543 (VI). *Post consulatum Basilii anno III*

2. Mortalitas magna Italiae solum devastat, Orientem iam et Illyricum peraeque attritos. (p. 107₁₀₋₁₁).

548 (XI). *Post consulatum Basilii anno VIII*

1. Iohannes magister militum in Campania praedans Gothos nonnullas liberat senatrices. Qui postea patitur nocturnum Totilae superventum Bulgarum suorum prodicione. (p. 108₁₈₋₂₀).

a) undo S. b) vulgares S.

520 (XII). *По време на консулите Виталиан и Рустик*

На седмия месец от консулствуването си Виталиан, промушен на шестнадесет места, бил погубен в двореца заедно със сподвижниците си Целериан и Павел.

530 (VIII). *По време на консулите Лампадий и Орест*

Началникът на илирийската пехота и конница Мундо пръв от всички римски военачалници нападнал гетите, които отдавна кръстосвали Илирик, и ги прогонил, като избил твърде много от тях. По-късно обаче, по време на същите консули, поменатият военачалник, подтикван от своята смелост, долетял и в Тракия и, сражавайки се успешно, разбил българите, които я опустошавали, като избил в сражението петстотин души от тях.

C. ДОБАВКА

535 (XIII). *По време на консула Велизарий, без колега*

3. Патрицията Цита се сблъскал при Ятрус¹ в Мизия с неприятели българи и излязъл победител.

543 (VI). *На третата година след консулството на Василий.*

2. Голям мор опустошавал италииската земя и еднакво изтощените Ориент и Илирик.

548 (XI). *На осмата година след консулството на Василий*

1. Началникът на войската Йоан, като нападнал готите в Кампания², освободил много сенаторки. После той се изложил на нощно нападение от страна на Тотила³ поради предателството на своите българи.

¹ Ятрус е дн. р. Янтра. ² Област в южна Италия. ³ Остготски крал (след 542 г.) в Италия, прочут с войните против византийците.